

ZADRUGA.

List za razpravo národno-gospodarskih vprašanj.

Glasilo zveze slovenskih posojilnic.

„Z združenimi močmi!“

Štev. 8.

V Celji, 30. septembra 1884.

Tečaj I.

Izhaja vsak mesec enkrat. Velja za celo leto s pošiljanjem vred 1 gld. 50 kr. — Inserati po dogovoru. — Naročnine, inserati in dopisi naj se pošiljajo uredništvu v Celji, glavni trg št. 105.

Vabilo.

Naš narod vedno bolj sprevidi važnost in korist domačih denarnih zavodov. Vendar se je pri nas Slovencih do zdaj razmerno še malo storilo in še le v novejšem času smo se tudi v tem oziru začeli postavljati na lastne noge, spoznavši, da mora vsak narod si sam zboljšati in uterjevati svoje gmotno, posebno pa denarno stanje, ako hoče neodvisen biti od drugih narodov.

„Zveza slovenskih posojilnic“, ustanovljena lanskega leta, da združuje delovanje posojilnic in podpira ustanovitev novih taci in hranilnih denarnih zavodov, bila je iz raznih krajev vseh slovenskih pokrajin vprašana in naprošena zastran naprave posojilnih zadrug.

Gledé na tako občno zanimanje spoznalo je podpisano načelstvo potrebno, da se rodoljubi s kupno posvetujejo.

V ta namen skliče „Zveza slovenskih posojilnic“

shod v Ljubljano

dne 5. oktobra t. l. (nedeljo) ob 2. uri popoldne v dvorani Ljubljanske Čitalnice.

Pogovarjalo in posvetovalo se bode:

1. Kje naj bi se ustanovili novi denarni zavodi in kakšne vrste? Hranilnice ali posojilne zadruge? in

2. kdo bi se za dotične kraje poprijel potrebnih priprav?

Podpisano načelstvo si s tem dovoljuje Vas, prečastiti gospod, k temu posvetovanju uljudno povabiti s prošnjo, da bi Vi blagovolili še druge rodoljube Vašega okraja opozarjati na shod ter jih v našem imenu vabiti k udeleževanju.

Z najodličnejšim spoštovanjem

Načelstvo
„zveze slovenskih posojilnic“.

Mihael Vošnjak,
načelnik.

V Celji, dné 7. septembra 1884.

V A B L O

k

izvanrednemu občnemu zboru,

kateri bode

5. oktobra t. l. ob 11. uri predpoludne
v čitalnični dvorani
v Ljubljani.

DNEVNI RED:

1. Sklepanje o novih pravilih.
2. Volitev načelstva.
3. Razni nasveti.

Načelstvo „Zveze slovenskih posojilnic“

v Celji, dne 10. septembra 1884.

M. Vošnjak,
načelnik.

Varnost hranilnih ulog pri posojilnicah.

Nekterim posojilnicam še vedno primanjkuje hranilnih ulog, akoravno je varnost taka, kakor pri hranilnicah.

Potrebno se nam zdi o tem še enkrat razpravljati, posebno, ker se v novejšem času na kmetih posojilnice širijo.

Vsak, ki ima prihranjen goldinar, pomisli, predno ga hrani, komu ga bo z ozirom koristonosnosti najbolj varno zaupal.

V takih krajih, kjer so samo hranilnice, seveda ne pride nobenemu posojilnica na misel; tam, kjer se nahaja hranilnica in narodna posojilnica, ima že pretresovati, kateremu zavodu? Veliko prednost ima v teh slučajih hranilnica, akoravno se dobivajo navadno nižje obresti; le tam, kjer drugega hranilnega zavoda razun posojilnice ni, ostane nekoliko več denarja v domačem zavodu, pa samo

iz komoditete, le malo je takih, ki dajo iz polnega zaupanja gledé varnosti posojilnici hraniti denar, in še manj je takih pravih rodoljubov, ki bi zaupali posojilnicam svoj denar iz tega namena, da bi podpirali domače narodne denarne zavode in s tem tudi narodno — slovensko vprašanje.

Je li neso največje narodno-gospodarske važnosti denarni zavodi? Vsak razumnik ve, kaj pomeni za Slovence samostalnost glede premoženja. S tem je tedaj tudi zvezan napredek Slovencev, kar se tiče naših zadev v šoli, v uradnijah itd. Mi Slovenci žalibog nemamo nobenega večjega denarnega zavoda, kakeršen je na primer štajerska hranilnica, kranjska hranilnica; še takih hranilnic ne, kakor so občinske hranilnice manjših mest Maribor, Celje, Ptuj itd., jedino narodno hranilnico imamo v Slovenjemgradu. Vsi Slovenci jedino hranilnico! Seveda še te hranilnice je omejen delokrog samo za Slovengraški okraj. Kako smo toraj v tem oziru necenljivo prezirani! Ogromno število nas je, ki rabi kredita iz nemških hranilnic! Te si nakladajo z našimi žulji premoženje in je obračajo jedino le za sebe.

Znano je, da so denarni zavodi velike važnosti za vsak narod, posebno pa za nas Slovence, obračajmo toraj pozornost na nje.

Pred 12. leti še sploh nismo imeli denarnega zavoda s slovenskim vodstvom, še le leta 1873, ko se je izdala postava o pridobilnih in gospodarskih zadrugah je začel naš narod si ustanovljati lastne denarne zavode, t. j. posojilnice. Do l. 1881. ustanovilo se jih je komaj kakih 5 na Štajerskem, Kranjskem in Koroškem vkupe.

Še le leta 1881 so se po nagibu zveze slovenskih posojilnic, začele posojilnice širiti tako, da so do zdaj narastle na 23. To, kar imajo storiti večji zavodi (večje deželne hranilnice in drugi taki zavodi) v veliki, to storiti imajo namen hranilnice v manjši meri. Da pa morejo doseči svoj namen, treba jih podpirati, treba je složnosti itd., kakor pri vsakej stvari. Priložnost imamo opazovati, kako uspešno delujejo ti naši mladi narodni denarni zavodi. Vidno rastó in se utrjujejo, od dneva do dneva raste njih zaupanje in kredit; naše posojilnice, se more reči, poslujejo izgledno. Jedna ali druga ima preobilno uloženega denarja (hranilnih ulog) in karakteristično je, da se to ravno najbolj intenzivno opazuje v sredini kmetstva (v Št. Jakobu, v Rožu na Koroškem, Šoštanj, Mozirji); večini posojilnic pa še vedno gotovega potrebne denarja primanjkuje tako, da so primorane iskati kredita pri nemških denarnih zavodih na drage obresti (6%, 7%, da celo do 8%), ne gledé na ovire, ki se delajo narodnemu zavodu s slovenskim poslovanjem. (Slučaji so nam znani, da so nemški zavodi odbijali zahtevani kredit samo zaradi tega, ker ima posojilnica „slovensko“ firmo. Kako bi zopet v tem oziru posojilnicam dobro došla „hranilnica Ljubljanskega mesta“?)

Ne da bi denarja primanjkovalo, saj se vidi, kako so ž njim prenapolnjene hranilnice, ampak ljudem primanjkuje zaupanja do posojilnic. Denarja bi bilo zadosti za potrebe naših posojilnic, pa rajši ulagajo in dajo celo odlični narodnjaki svoj denar hranilnicam, kakor pa posojilnicam, dasiravno zgubijo izdatne svote na obrestih (hranilnice dajejo navadno 4%, v Trstu celo 3%, posojilnice pa 5%). Kaj more biti temu uzrok? Gotovo jedino le to, da ljudstvo še nema potrebnega zaupanja do posojilnic. — Če sliši „posojilnica“, mu vedno pride na misel jednako se glaseča beseda nesrečne banke „Slovenija“; če pa še to ni dosti, storijo drugo sovražniki naših posojilnic, sploh sovražniki slovenskemu narodnemu razvitku na ta način, da iz gole zlobe lažejo, da je „Slovenija“ in posojilnica jedno in isto.

Tu je treba kaj storiti, tu je treba složnosti in združene moči. Tu je treba delati ne le samo v besedi, ampak tudi v dejanjih. (Tukaj mislimo na nekatera narodna upraviteljstva, ki imajo svoj denar naložen v hranilnicah (celo v inozemskih listinah) in na nekatere omikane odlične narodnjake.)

Če omikani nemajo zaupanja, kako se more to od prostaka zahtevati? Omikanemu je možno se poučiti o stanji varnosti hranilnih ulog v posojilnicah, zakaj pa tega ne storé? Po našem mnenji je to vsakega pravega domoljuba sveta dolžnost, da zamore služiti narodu in svojej domovini, ne le samo v besedi, ampak tudi v dejanjih, ináče je to geslo brez vsakega koristnega pomena.

Vsakdo se zamore pri tej ali oni posojilnici osobno poučiti o stanji, o društvenikih, o rezervnem fondu in premoženji, sploh o vsem, kar se tika varnosti hranilnih ulog; tudi se o tem zamore osvedočiti iz letnega poročila (računa). Vse to se lahko tudi poizve od načelstva „zveze slovenskih posojilnic“ v Celji in sicer o vseh slovenskih posojilnicah; izve se tudi, katerim posojilnicam primanjkuje denarja.

Kar se tiče varnosti hranilnih ulog pri posojilnicah je potrebno razločevati jedino le dva načina.

1. Posojilnica, ki ima omejeno poroštvo ali zavezo udov in

2. posojilnica, ki ima neomejeno zavezo udov ali društvenikov.

1. način: pri tem je za varnost hranilnih ulog meročajna visokost deležev (delnice). Večji ko so deleži, večji je kredit takih posojilnic, ker so po postavi društveniki porok za vse zavezanosti posojilnice s svojimi deleži in najmanj še z jedenkrat tolikim zneskom, če društvena pravila (pogodba) ne določujejo večje zavezanosti v tri ali večkratnem znesku deležev. V zadnjem slučaju je tudi merodajen značaj in premoženje društvenikov. Razen te zaslombe je pa tudi merodajna visokost rezervnih fondov in društveno premoženje, ker v prvej vrsti se izgube iz tega poravnajo. Kake so pa zavezanosti posojilnice? Hranilne uloge, in če teh ni dosti, izposojila. To pa, kar

posojilnica dobi na hranilnih ulogah in kar si izposodi od drugih zavodov, to zopet izposodi zraven tega se ve da tudi društvene deleže, tako da ima zmirom več izposojenega ali terjatev, kakor pa zavezanosti. Le na ta način bi se porabljevalo društveno premoženje in deleži in naposled daljša zavezanost udov, če bi se od danih posojil kaj izgubilo (merodajno je tukaj tudi, kdo je v načelstvu, ki posojila dovoljuje, da varno postopa) in tudi v nemožnem primerljaji, da bi se izgubila vsa dana posojila ali terjatve, se ukladatelju hranilne uloge ni bati izgube ker zgoraj omenjeno premoženje, deleži in zaveza ali poroštvo udov presega vse zavezanosti posojilnice. O tem se lahko vsak prepriča in lahko to izračuni.

2. način je posojilnice z neomejeno zavezo ali poroštvom udov ali društvenikov. Po tem načinu so vsi udje posojilnice zakonito porok za vse zavezanosti zadruge nerazdelno in s celim svojim premoženjem, ne samo z uplačanimi deleži itd.

Pri tem načinu ni visokost deležev tolike važnosti, ker so itak vsi društveniki s celim svojim premoženjem porok. Gledé varnosti hranilnih ulog pridejo pri tem 2. načinu vse pod 1. načinom navedene merodajnosti na tehtnico povrh pa še število udov in njih stanje v premoženju.

Čim večje je to število in tem bolj so ti premožni, tem večji je kredit zadruge ali posojilnice. Čim dalje taka posojilnica posluje, več udov pristopi in kredit narašča.

Ravno tako, kakor ima na primer kaka občinska hranilnica jamščine kakih 10.000 gld., kar je pa več, pa jamči občino s svojim premoženjem za hranilne uloge; ali ni tukaj, namreč pri posojilnici, ki že več let posluje in h kateri pristopi veliko število najboljših kmetov, da celo ves okraj, kakor na Českem, ker se nahajajo posojilnice s 3000 člani, tudi tolike varnosti, kakor pri hranilnici? Gotovo je premoženje udov take posojilnice večje in jamstvo za hranilne uloge večje od hranilnice kake občine v primeri visokosti hranilnih ulog in premoženja občine na jednej in premoženja udov posojilnice na drugej strani. Na primer hranilnica kake male občine ne more tudi imeti velikega premoženja, pa vendar po postavi varno jamči za veliko svoto hranilnih ulog. Ali nema po tem takem posojilnica, ki obsega ude ne le majhne občine, ampak večinoma celi okraj, ki vsi jamčijo za vse hranilne uloge s celim svojim premoženjem, večega jamstva za razmerno manjši znesek hranilnih ulog?

Po tem takem ni nobenega tehtnega in sploh umnega zadržka, da ne bi imele hranilne knjižice posojilnic z neomejeno zavezo ravno tiste veljave, kakor uložne knjižice hranilnic pri koristonosnem nalaganji denarjev stoječih v javnem varstvu, t. j. pupilarnega, ustanovnega premoženja. Omenjamo tukaj, da je v tem smislu peticionirala na državni zbor zveza slovenskih posojilnic, in pričakovati je, da se bo ta prošnja tudi v tem smislu

rešila, kar bi se že bilo prej zgodilo, če bi se bilo za stvar potegovalo. Poslednjič naj nam bo dovoljeno navesti stanje jedne mlajše posojilnice z neomejeno zavezo, da se zamore v podobi viditi jamstvo za hranilne uloge. Na primer „Posojilnica v Celji“, registrovana zadruza z neomejeno zavezo, posluje od leta 1881; šteje zdaj blizu 800 udov in ima rezervnega fonda in premoženja nad 5000 gld., uplačanih deležev 10.000 gld., toraj jamstva 15.000 gld. brez zaveze udov, t. j. celo njihovo premoženje.

Kdo so ti udje, kakovo je njihovo stanje v premoženju? Vzemimo, da premore vsaki povprek 500 gld., toraj vsi vkupaj zamorejo 400.000 gld., ali omeniti moramo, da so mej temi udje odlični narodnjaki in premožni posestniki, iz mej katerih jeden sam premore po 200.000 gld., 100.000 gld., 50.000 gld. 10 in 20 tisoč.

Čim dalje posluje, tem veči število društvenikov prirašča in s tem kredit.

Kakove so pa nasproti temu jamstvu zaveze posojilnice? Ona ima 170.000 gld. hranilnih ulog, to so vse zavezanosti. Že jeden sam ud posojilnice zamore, če bi prišlo do tega, vse zavezanosti poravnati in bi mu še precej ostalo.

Tudi pri tem načinu se bi zavezanost udov porabljevala v nemogočen primerljaji, da bi se vsa dana posojila izgubila.

Tudi pri posojilnici Celjski je za znesek deležev terjatev posojilnice veči, kakor njena zavezanost, ne oziraje se na rezervni fond in premoženje. Pri posojilnici v Celji je toraj jamstvo za zavezanosti, ki znašajo 170.000 gld., večje nego petkratno, kajti terjatve znašajo tudi 170.000 gld., vplačani deleži 10.000 gld., premoženje, rezervni fond 5000 gld. in premoženje udov nad pol milijona. Gotovo je jamstvo za hranilne uloge posojilnice Celjske veči od marsikaterere hranilnice.

To v pouk našim domoljubom gledé varnosti hranilnih ulog v posojilnicah! —

Sistem nacionalnih bank zedinjenih držav severne Amerike.

(Dalje.)

Ker so banke plačila v gotovini kmalo po začetku zadnjega zasedanja ustavile, je bilo neizogibljivo potrebno izdati mnogo listin zedinjenih držav. Na nobeni drugi način nij bilo mogoče, vojskinih čet plačati in tako štedljivo in koristno za druge potrebščine skrbeti. Preskrbno kongresno postavodajstvo je te listine naredilo kot plačilno sredstvo za vsa posojila in notranje davke in pripoznalo je, da so postavno plačilno sredstvo za vse dolgove, z eno besedo: povzdignilo jih je do splošnega cirkularijskega sredstva.

Je še tudi drugi način, na kterega se da preskrbeti cirkularijsko sredstvo, katero služi tudi varnej in jednako mernej izdaji listin, način, ki, kakor noben drugi, tako gotove vspehe obeta, ki so ob istem času tako brez oporekanja. To je organizacija bankinih društev pod kongresno postavo dobro oskrbljene po njegovih naredbah. Takim društvam naj izda vlada listine, ki so zavarovane z boni zedinjenih držav, ktere hranuje finančni minister. Te pod nadzorstvom zanesljivih vladinih uradnikov izdelane listine, ki so jednakolične in jednako varne, ki so z zlatom zamenjive, bodo vedno in takoj trgovinstvo in obrtnijo podpirale, in obedve kakor tudi poljedelstvo s cenimi obresti pospeševale. Malenkostni davek na te listine bo zedinjene države odškodoval za njihovo naredbo in izdajo, kakor tudi za generalno nadzorstvo sistema.

Razven tega bodo banke olajševale tisti del javnega dolga, ki se za varnost listin hranuje; državni kredit se bo jako povzdignol in nova posojila dobila se bodo veliko lažje. Banke postale bodo vedni in gotovi prejematelj bonov zedinjenih držav. — Dalje priporočuje te banke, in je po mojem mnenji posebno važno tudi to, da se bodo sporazumele vse zdaj obstoječe banke. Ker jim je dana prilika, da se po izdanej postavi prestrojijo, in da na mesto lokalnih in različnih od njih izdanih varnih in nevarnih listin spravijo jednako varne listine nacijske banke.

V otvornem govoru do kongresa 8. decembra 1863 pravi predsednik Lincoln dalje:

V preteklem letu je finančni minister vspešno deloval. Postava o nacijski banki, izdana po kongresu, skazala se je kot vrla podpirateljica državnega kredita in splošno postavodajstvo zastran posojil, spolnilo se je narugodnejše nade popolnoma. Potreba je morda še dodatkov, da bode obstoječa postava še popolnejša, toda sistema samega premeniti nij nikakor potreba. Odkar delujejo banke, spolnile so se vse zahteve do državne blagajnice natanko, bodisi za armado, bodisi za mornarstvo, bodisi tudi za druge državne potrebščine. Vsa še tako visoka denarna plačila za vojne črete so se vsigdar popolnoma in natanko plačevala.

III.

Podlaga nacijskim bankam bila je nacijsko-bankina postava od 3. junija l. 1864. z v teku časa dodanimi prenarodbami, ktere so večinoma določevale poprave, ker so prevelike ovire prvotne postave prenarodjevale. Narvažnejše določbe te postave so sledeče:

1. V finančnem ministerstvu zedinjenih držav otvori se posebni oddelek, kateri nacijske banke dovoljuje in dokler obstojijo, nadzoruje. Nadzorstvo obstoji v tem, da se pazi, da se ta postava natanko spolnuje in opravljajo ga sploh perijodično v ta namen nastavljeni uradniki. Nadzorstvenemu uradu je pa vsikdar na prosto voljo dano, in kadarkoli se mu zdi potrebno, da banke

pregleda ali revidira. Vsaka banka je zavezana vsako poluletje bilanco o stanji poslovanja nadzorstvenemu uradu po natanko predpisanih obrazcih izročiti. Predstojnik nadzorstvenega urada mora pa kongresu vsako leto natanko poročati o stanji in razvoji nacijskih bank.

2. Vsako število, toda ne manj, kakor pet oseb za vsaki posamezni slučaj zna osnovati nacijsko banko. V društveni pogodbi mora biti v splošnem naznanjen namen društva. V to pogodbo se sme vse sprejeti, kar se tiče poslovanja; toda v teh pogodbah ne sme ničesar stati, kar bi se ne strinjalo z nacijsko-bankinimi postavami, ali bi hotelo te postave prenaroditi. Društveno pogodbo morajo vse osebe, ki so osnovale društvo, podpisati in prepis te pogodbe mora se deponirati pri predstojniku nacijsko-bankinega oddelka finančnega ministerstva, pri „Controllea of the Currency.“

(Dalje prihodnjič.)

Razne stvari.

Menjice pri posojilnicah. Dne 17/4 t. l. pri enketi v Ljubljani se je tudi govorilo o tem, da se kmetom ne sme vzeti pravica izdavanja menjic, da potem ne bi si mogli jemati kredita iz posojilnic, ki dajejo posojila na osobni kredit le na menjice.

Ni pa pri vseh posojilnicah tako; Celjska posojilnica daje že od začetka kmetom le na dolžna pisma posojila.

Posamezne posojilnice pa dajejo tudi kmetom posojila le na menjice n. pr. Ljutomer.

Seveda se precej prihrani na koleku, če se porabi menjica, pa s splošno rabo menjic se jim kmet preveč privadi in če izposojevalec pisati ne zna, pride podpis menjice še dražji ko dolžno pismo, ker je potreba legalizacije; vrh tega se pa mora izdati v kratkem času zopet nova menjica, kar pa pri dolžnih pismih ni potrebno.

Če zarad tega enketa ni hotela omejiti menjičino pravo kmetom, bi to odpadlo na ta način, če bi vse posojilnice vsplah jemale le dolžna pisma z obroki, ki se lahko od 1/2 do 1/2 leta podaljšajo.

Vabilo

k udeležbi sadne razstave v Sevnici,

katero priredi

„Cesarjevič Rudolfovo sadjerejsko društvo za Spodnji Štajer“

v prostorih javne ljudske šole v Sevnici

v dan 5., 6. in 7. oktobra t. l.

V to razstavo pošlje ovočje (sadje), sadna drevesca, sadno literaturo, sadno orodje itd. lahko vsakdo. Premije se bodo delile pa samo spodnje-štajerskim razstaviteljem in, ako kmetijska družba ali pa deželni odbor v Ljubljani pošljeta nekaj premij, tudi kranjskim.

Napovedbe za razstavo vsprejema do 30. t. m. gospod Fran Lenček na Blanci, pošta Sevnica (Lichtenwald).

Sadje mora se poslati do uštetega 3. oktobra poštne prosto razstavnemu odboru v Sevnico.

V Sevnici, dné 7. septembra 1884.

Razstavní odbor.